

UDK 811.163.6'342:654.197(497.4)''1977/2013''

Lucia Gaja Scuteri

Neapelj, Italija

lg.scuteri@gmail.com

DIAHRONA MAKROPROZODIČNA RAZISKAVA SLOVENSKEGA GOVORA V TELEVIZIJSKIH INFORMATIVNIH ODDAJAH

V članku so predstavljeni rezultati prve eksperimentalne zgodovinske fonetične raziskave slovenskega govornega jezika. Zaradi želje po preverjanju, ali lahko globalne spremembe, ugotovljene v televizijskem informativnem govoru v drugih jezikih (Giannini, Pettorino 2010) potrdimo tudi na slovenskem gradivu, je bila izpeljana primerjava dveh vzorcev branega govora, izhajajočih iz televizijskih informativnih oddaj, ki jih je slovenska javna televizija predvajala med letoma 1977–1981 (TV Ljubljana) in 2011–2013 (TV Slovenija). Ob upoštevanju časovnih spremenljivk govora (Grosjean, Deschamps 1975) tekočnosti, hitrosti artikulacije in hitrosti govora so tekom analize bili izmerjeni tudi trajanje foničnih verig, odstotna pogostnost in trajanje praznih prekinitev ter t. i. koeficient zgoščenosti. Pridobljeni podatki kažejo, da se je z ritmičnega vidika slovenski (govorjeni) jezik v zadnjih tridesetih letih spremenil manj izrazito od pričakovanega.

Ključne besede: govornjena slovenščina, TV informativni govor, makroprozodična raziskava

The article presents the results of the first experimental historical phonetics investigation of spoken Slovene. Two corpora of read speech, taken from TV newscasts broadcasted by the Slovene public broadcast service between 1977 and 1981 (TV Ljubljana) and 2011 and 2013 (TV Slovenia), were compared in order to determine whether the global changes that have occurred in the TV newscasts' speech in other languages (cf. Giannini& Pettorino 2010) took place in the Slovene language as well. The analysis takes into account the temporal variables of fluency, articulation, and speech rate (Grosjean&Deschamps 1975). Further, the duration of speech chains, the percentage and duration of silent pauses, and the so-called coefficient of density are also calculated. The data collected show that in the last three decades the Slovene language has changed its rhythm, though less markedly than expected.

Keywords: spoken Slovene, TV informative speech, macro-prosodic research

1 Makroprozodični kazalci in trenutno stanje raziskav na Slovenskem¹

Prozodična tematika je v ospredju mednarodnih znanstvenih jezikoslovnih razprav, saj je v zadnjih desetletjih število študij, posvečenih prozodični fenomenologiji eksponencialno naraščal (Soriano 2014: 11). V literaturi je široko uveljavljena opredelitev,

¹ Podrobnejša teoretska obdelava tematike in trenutnega stanja je predstavljena v doktorski disertaciji *Razvoj slovenskega televizijskega jezika od osemdesetih let do danes v luči diahrono primerjave vzorčnih dnevnoinformativnih oddaj* (Scuteri 2017).

ki jo navaja Sorianellova (2014: 16), po kateri je prozodija definirana kot pojem, ki vključuje vrsto fenomenov, ki zajemajo domeno, večjo od posameznega segmenta, se pravi, da se prekrivajo oz. pospremijo segmentno raven, od koder izvira tradicionalna opredelitev prozodičnih fenomenov kot nadsegmentnih. Sinonimna raba izrazov nadsegmenten in prozodičen se sicer nekaterim jezikoslovcem zdi sporna. Kot navaja Gianninijeva (2010: 3), nekateri raziskovalci poudarjajo, da je treba dosledno ločiti nadsegmentne fenomene, ki se pojavijo na ravni leksikalnih besed, od prozodičnih, katerih domena pa je večja govorna enota – poved oz. besedilo. Ritem celotne izjave lahko namreč spremeni nadsegmentne značilnosti posameznih leksikalnih besed: naglašeni zlog lahko na primer izgubi naglas, ton posamezne besede variira z intonacijskim potekom celotne povedi itn. Ko se z besede preselimo k povedi oziroma besedilu, se namreč nadsegmenta raven pogosto ne ujema s prozodično (Giannini 2010: 3).

Ob zavedanju, da se dve ravni prepletata in da ju ni mogoče razumeti v smislu dihotomičnega nasprotovanja, se tako pri proučevanju prozodičnih fenomenov v strokovni literaturi uveljavlja razlikovanje med *makro-* in *mikroprozodično* komponento oz. ravni. Po Gianninijevi definiciji (2006) je torej makroprozodična raven tista nadsegmenta raven, ki zavzema celoto ritmičnih dejstev, dogajajočih se na ravni stavka oz. besedila, v okviru katere so predmet proučevanja ritmično-prozodične značilnosti kompleksne ritmične enote celotne govorne izjave. Raba izraza makroprozodičen se je tako predvsem v italijanskem govornem jezikoslovju (it. *linguistica del parlato*) uveljavila pri poimenovanju t. i. kazalcev fluentnosti, ki jih raziskujemo v pričujočem delu. Glavni makroprozodični kazalci so: hitrost artikulacije (HA), hitrost govora (HG) in tekočnost (T) ali fluentnost.

Da bi kljub izraziti prozodični raznolikosti, ki jo kažejo govorne aktualizacije besedil glede fizio(bio)loških, kulturnih in kontekstualnih okoliščin govorca in govornega sporazumevalnega položaja (spremenljivke govornega jezika),² omogočila primerljivost ritmično-prozodičnih značilnosti različnih tipologij govora, sta francoska raziskovalca Grosjean in Deschamps v 70. letih prejšnjega stoletja (1972: 131–34; 1975: 145–46) identificirala nekatere prozodične kazalce, pri čemer sta se oprla na obširno psiholingvistično raziskavo angleškega spontanega govora, ki jo je izpeljala angleška psihologinja Frieda Goldman-Eisler (1968). Prozodični kazalci upoštevajo časovne spremenljivke govora (fr. *variables temporelles*), ki sta jih raziskovalca opredelila v dveh kategorijah: primarne, razdeljene na preproste in kompleksne, ter *sekundarne*. Hitrost artikulacije (fr. *vitesse d'articulation*), trajanje in število praznih premorov (fr. *pauses non sonores*) ter foničnih verig (fr. *longuer de suites sonores*) so opredeljeni

² Številne aktivne spremenljivke zaznamujejo in razlikujejo govor; npr. spremenljivke, vezane na t. i. med-subjektivne lastnosti, odvisne od fizičnih (spol, starost, višina, teža) in prostorsko-kulturnih značilnosti sogovorcev (zemljepisno poreklo, družbeno-kulturni nivo, govorna izurjenost oz. šolanost govorcev), od razmerja med sogovorci oz. med govorcem in poslušalcem (stopnja domačnosti, hierarhija govornih položajev, namen govora, psihološko-čustveno stanje, poznavanje teme), od sporazumevalnega konteksta (javni – zasebni, formalni – neformalni, monološki – dialoški govorni položaj), od stopnje pripravljenosti (brani – spontani govor) ter od vsebinske oz. skladenjske zapletenosti obravnavane teme (izbor jezikovnih sredstev na besedni in skladenjski ravni; tudi besedilna spremenljivka v vsebinskem smislu – npr. v novinarskem diskurzu »žalostna« novica – »zabavna/vesela« novica).

kot preproste primarne spremenljivke, hitrost govora (fr. *vitesse de parole*), razmerje med časom artikulacije in časom govora pa kot kompleksne. Zapolnjeni premori (fr. *pauses sonores*) pa pripadajo sekundarnim spremenljivkam. Različna kombinacija HG in HA, števila in trajanja premorov, tako praznih (PrP) kot zapolnjenih (ZP), je, kakor menita raziskovalca, tisto, kar določi različne tipologije govora (Grosjean in Deschamps 1972; 1975). Hkrati pa nam variacija vrednot teh kazalcev posreduje različne zvrsti informacij o analiziranem govor(c)u.

Od prvih raziskav Goldman-Eislerove vse do prve polovice 70. let se je večina študij, ki so merile kazalce fluentnosti oz. makroprozodične kazalce v govornih vzorcih, z manjšimi izjemami, ukvarjala predvsem z ritmičnimi variacijami govorjenega (angleškega) jezika v zvezi s čustveno-kognitivnim stanjem analiziranih govorcev. Iz začetnega osredotočanja predvsem na proučevanje vpliva čustveno-psihološkega stanja govorcev v okviru psiholingvistike se je znanstvena domena aplikacije identificiranja in opazovanja variacij kazalcev v govoru postopoma razširila in se vedno bolj implementirala pri karakteriziranju in razlikovanju t. i. govornih stilov – predvsem z vidika branosti oz. spontanosti govora. Kljub vztrajanju pri različnih pojmovanjih pri izračunu kazalcev še do danes³ se sicer makroprozodični kazalci čedalje bolj uporabljajo pri jezikoslovnem preučevanju in karakteriziranju različnih govornih stilov v okviru istega jezikovnega sistema glede na sociolingvistične jezikovne variacije ter v okviru večjezikovnih primerjav.

Medtem ko na mednarodnem področju obstaja o analizi govora na podlagi primerjave makroprozodičnih kazalcev že bogata literatura, se na Slovenskem jezikoslovno raziskovanje kazalcev šele začena,⁴ kar je po mnenju Tivadarja (2017: 37–38) povezano s težko določljivostjo in precejšnjo odvisnostjo hitrosti od mnogih dejavnikov, za kar je »ta zapostavljenost merjenja hitrosti in njene umestitve v običajne instrumentalne meritve pravzaprav razumljiva«. V slovenskem jezikoslovnem prostoru je podatkov o HA in HG – T sploh ni obravnavana – še sorazmerno malo, saj je do nedavnega manjkalo konkretnih analiz govorjenih besedil, ki bi bile posvečene njihovem merjenju. Raziskovanje in merjenje HG, HA in T in premorov v slovensčini z vidika ritmičnoprozodične analize, ugotavlja Tivadar (2014: 4), se šele začena in je le v zadnjih letih v obravnavi govorjenega jezika prišlo do pomika od občutka in predpisovalnega svetovanja na področje merljivih vrednosti.

³ Ob pregledu nekaterih opredelitev v literaturi smo zasledili, da poleg neenotnega poimenovanja se kot neenotni kažejo tudi kriteriji izračuna kazalcev. V pričujočem delu smo HA izmerili v številu zlogov na sekundo (zl/s) artikulirane sekvence, kot izid formule števila zlogov artikulirane sekvence deljeno s trajanjem artikulirane sekvence, pri čemer je ta opredeljena kot fonična veriga (tj. segment govora, ki se nahaja med dvema praznima premoroma) brez zapolnjenih premorov, ki se nahaja med praznima premoroma, katerih minimalni prag v položaju pred zapornikom je 80 ms; T smo pridobili iz kvocienta med številom zlogov in številom foničnih verig; vrednosti HG pa pridobili iz razmerja med številom zlogov in celotnim časom izjave (zl/s), se pravi vključno z vsemi (zapolnjenimi in praznimi) prekinitevami.

⁴ Z raziskovanjem HG na podlagi konkretnih analiz govora se zadnja leta (2010–) na Slovenskem ukvarjajo študenti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani pod vodstvom dr. Hotimirja Tivadarja, ki se sicer sam tematike intenzivno loteva od leta 2003. HA spotoma omenjajo Hozjan, Kačič in Ambruš Čeh (2000) in Tivadar (2014; 2017); samostojnih obravnav pa kazalec na Slovenskem še ni bil deležen.

V nekaterih novejših raziskavah govornega jezika so sicer mimogrede le omenjene kvantifikacije – predvsem HG, ki pa vendar niso rezultat raziskovalčevih izvirnih strojnih meritev. Podbevškova (2006: 117) na primer po Škariću (1991) kot običajno normalno HG navaja hitrost 4 do 7 zlogov na sekundo. Unuk (2012: 110 po Huber 2013: 153) prav tako navaja isti razpon (4–7 zl/s), pri čemer poudarja, da je običajna hitrost lahko do 20 glasov na sekundo. Huber (2013) v svoji analizi poudarkov in premorov v medijskem govoru ne raziskuje HG, sicer pa po subjektivni slušni analizi in na podlagi poznavanja načina govora izbranih govorcev izpostavlja, da sta zanje značilna zelo velika HG in tekoč govor, pri čemer opozarja, da s povečevanjem HG pride do skrajševanja, zmanjševanja ali celo izginjanja premorov. Do sedaj je na tem področju največ napravil Hotimir Tivadar, ki se že več let ukvarja s strojnimi merjenjem HG v slovenskem govoru (2003, 2008, 2014, 2017). Ob majhni raziskanosti makroprozodičnih kazalcev v slovenskem jezikoslovju je treba izpostaviti, da nekaj podatkov o HG, HA in T slovenskega govora najdemo v nekaterih raziskavah tujih avtorjev (Horga, Požgaj Hadži, Liker 2012: 119–121; Horga, Požgaj Hadži, Balažič Bulc 2012: 92–95; Giannini, Pettorino 2011: 41–56; Giannini, Pettorino 2010: 71–84; Scuteri 2005/2006; Scuteri 2011a/b).

2 Prednosti TV govornega gradiva in globalne (ritmične) težnje TV novinarskega diskurza

Čprav vsak program, vsak TVD s svojo redakcijo upovedovanje novic konstruira na drugačen način (Caprettini 2002: 171), so TV informativne oddaje zaradi možnosti ponastavitve številnih spremenljivk govora ter avtentičnosti, kakovosti in lažje dostopnosti (Stabej, Vitez 2000: 80), še posebej pa zaradi jezikovne reprezentativnosti – tako v smislu knjižnosti izreke kot v smislu prestižnosti in vplivnosti na javnost – idealno izhodišče za raziskovanje govora. Informativni radiotelevizijski govor je namreč dokaj homogena zvrst *predvajanega govora*. Najbolj se približuje idealnemu govornemu uresničevanju (Vitez 1999: 42), saj ga izvajajo poklicni govorniki v knjižnem branem jeziku. Poslušalci pri tem nimajo možnosti vplivanja z neposrednim odzivanjem (Vogel 2004: 458), saj je sporazumevanje enosmerno in poteka med oddaljenima udeležencema (homogeni sporazumevalni kontekst). Komunikacijski namen – tj. informiranje heterogenega in raznolikega občinstva o glavnih svetovnih in domačih dogodkih in dogajanjih – je enoten in jasno zasnovan, besedilna zapletenost in izbor jezikovnih sredstev sta zaradi načela obče razumljivosti informativnih besedil načeloma preprosta in neposredna (Giannini, Pettorino 2010: 72). Tudi diatopična spremenljivka je pod nadzorom, saj geografsko ločevanje govorcev oziroma upoštevanje njihovega različnega regionalnega in zemljepisnega porekla zaradi govornega usposabljanja vsaj pri poklicnih govornikih nacionalne TV nima realne osnove (Tivadar 2010: 59). Dnevnoinformativne oddaje (DIO) med drugim omogočajo tudi demografsko homogeno (spolno in starostno) vzorčenje gradiva, saj med poklicnimi medijskimi govorniki (napovedovalci, voditelji, novinarji), nastopajo tako ženski kot moški govorniki različnih starosti.

Danes so tako ritmično-prozodične značilnosti raznih medijsko posredovanih besedil čedalje bolj raziskane, vendar, kot ugotavlja Gianninijeva (2010), prevladujejo

sinhrono analize, ki govorjena besedila analizirajo predvsem z vidika diamezične in diafazične variabilnosti, medtem ko so diahrono analize radiotelevizijskega novinarskega diskurza še zelo redke. Na področju diahronih kontrastivnih analiz govorjenega jezika poklicnih govorcev v radiotelevizijskih DIO sta največ napravila predvsem Giannini in Pettorino. Raziskovalca sta v več raziskavah ugotovila, da je za spremenjeno ritmično podobo današnjega (italijanskega) radiotelevizijskega govora zaslužna predvsem različna strategija v rabi PrP. Nekoč so namreč v TVD občinstvu vesti predajali na umirjen in izredno formalen način, v spremstvu pogostih in dolgih praznih prekinitev. Dolgi PrP so označevali ne samo spremembo govorca, oziroma prenos novinarskega prispevka, ampak tudi spremembo teme. Takšna strategija je gledalcu dovolila, da je pred poslušanjem naslednje novice lahko asimiliral in razmišljal o pravkar sporočeni informaciji. Danes pa je na voljo občinstva več TV programov, vsak s svojimi DIO, ki med sabo »tekmujejo« za gledanost. Današnja grozeča nevarnost prestavljanja med kanali je torej najverjetneje med razlogi zmanjšanja odstotka tišine v sodobnih TVD – z odpravljanjem premorov naj bi ustvarjalci TVD ohranili pozornost gledalcev. Pri tem je pritegnitev gledalcev – kupcev poleg preko bolj dinamične montaže številnejših kadrov in pogostejše uporabe izsekov in izjav zunanjih glasov dosežena prav s sunkovitim in verbalnim (ter vizualnim) zdramatiziranim načinom branja krajših TV novinarskih besedil, tako da današnje DIO ustvarjajo vtis, kot da razpoložljivi čas ne bi zadoščal za poglobljeno obravnavo dnevnih novic (Giannini 2004: 52).

Giannini in Pettorino (2010) sta ob primerjavi tako besedilnozvrstno heterogenih kot homogenih zbirk radiotelevizijskih oddaj, postavila hipotezo, da je glavna sprememba, ki sta jo zaznala v italijanskem predvajanjem branem govoru – to je skrženo število in trajanje PrP, s čimer je povezana izrazita pospešitev HG – izraz širše globalne težnje, povezane z družbeno-tehnološkimi spremembami, ki so zajele medijsko komunikacijo v zadnjih štiridesetih letih (prihod konkurence in prehod z monopolnega paleotelevizijskega sistema v konkurenčno neotelevizijskega). Podobno ugotavlja Buroni (2010) v svoji diahroni analizi obširnega korpusa italijanskih govorjenih TV informativnih besedil (1976–2006). Avtor opozarja, da na spremenjeno segmentacijsko strategijo oz. spremenjen način podjanja novic, značilen za sodobne DIO, vpliva tudi »strah pred tišino«, zaradi česar sodobni govorniki zajemajo sapo in prekinajo svoj govorni tok le, kadar je to nujno potrebno (2010: 398–99). Ta *horror vacui* v sodobnem TV informativnem govoru naj bi po njegovem izviral iz zavedanja, da danes pozornost gledalca ni samoumevna, saj ta lahko »utrjuje svojo svobodno voljo, da se raztrese, zamenja kanal ali celo ugasne televizijo« (2010: 398). Gledalca je treba pritegniti, nagovarjati in prepričati, naj ne popušča laskanju vedno bolj bojevitih konkurence med televizijskimi postajami. V tem smislu lahko postane premor, ki voditelju ali novinarju »uide«, usoden, ker odvrne gledalčevo pozornost in mu lahko vzbuja napačen vtis dokončanosti – s premorom – oziroma voditelj ali novinar tvega gledalčevo pripravljenost prisluhniti oddaji. Komunikacijska strategija TV informativnega govora še preden gledalca »kratkočasi«, ga mora predvsem pridržati.

Giannini in Pettorino (2010) sta zastavljeno hipotezo potrdila v diahroni primerjavi večjezičnega vzorca TV govora v informativnih oddajah, ki sta jo izpeljala leta 2009.

V večjezičnem korpusu odlomkov TVD, katerih besedila je ločevala tridesetletna oz. petinštiridesetletna časovna razdalja,⁵ sta ugotovila, da v sodobnih dnevnikih vsi jeziki kažejo težnjo: 1. po odpravljanju PrP in posledično težnjo po višji, pospešeni HG; 2. po krajšanju PrP (za izjemo japonsčine); 3. po odpravljanju skladenjsko podprte alternacije v dolge in kratke PrP z niveliranjem njihovega trajanja na približno 300 ms; 4. po podaljšanem povprečnem trajanju FV in posledično višjo T ter 5. da je v vseh jezikih med analiziranimi obdobjema HA stabilna. Sodobni TV informativni govor onkraj jezikovnega sistema, v katerem je proizveden, naj bi torej težil po globaliziranem vzorcu.

Glede na te ugotovitve o globalnosti tendence po različnih prozodičnih začilnostih v sodobnih TV informativnih oddajah v primerjavi s tistimi izpred trideset ali petdeset let, smo želeli preveriti, ali to globalno težnjo lahko – na osnovi širšega in bolj homogenega gradiva – potrdimo tudi za slovenski TV informativni govor.⁶ V nadaljevanju se po kratki predstavitvi korpusa in metode na kratko zadržimo na glavne rezultate prve tako obširno zasnovane eksperimentalne zgodovinske fonetične raziskave slovenskega govornega jezika.

3 Predstavitev korpusa in metode

Analizirani korpus⁷ sestavlja 68 odlomkov TV informativnih oddaj v skupnem trajanju 103 minut in 13 sekund iz dveh obdobj: socialistični (1977–1981) in sodobni (2011–2013). Oddaje so bile predvajane na Televiziji Ljubljana (TVL) in Televiziji Slovenija (TVS) med 14. 4. 1977 in 30. 10. 2013. Analizirani govorniki so vsi profesionalni, poklicni govorniki (voditelji/-ice in novinarji/-ke) javne TVL oz. TVS. Razen v treh primerih, kjer izbrani novinarji poročajo s terena (*polbranje* v novinarjevih raportih), v vseh drugih besedilih prevladuje brani govor. V skupnem seštevku so moški in ženske govornice enakovredno zastopani: za obdobje 1977–1981 smo analizirali govor 8 govorcev (2 voditelja, 2 voditeljici, 2 novinarja, 2 novinarki), prav tako 8 govorcev za obdobje 2011–2013. Prvi jezik vseh 16 analiziranih govorcev je slovenščina, rojeni so med letoma 1937 in 1953 za starejše obdobje in med letoma 1973 in 1981 za novejšo obdobje – v času analiziranih delov oddaj so bili govorniki stari med 24 in 40 let, torej v najbolj aktivnih letih (Tivadar 2008: 146).

Gradivo je bilo analizirano s programsko opremo Wavesurfer 1. 8. 5, pri čemer smo pri obdelavi govornega signala in analizi zajetega gradiva uporabili hibridno,

⁵ Italijanski vzorec sestavljajo besedila iz 1966. in 1997. leta (*RAI*); angleška besedila iz 1963. in 2008. leta (*BBC*); francoska besedila iz 1970 in 2008 (*CBC*); japonska besedila iz 1978. in 2008. leta (*NHK*), slovenski pa besedila iz 1977 in 2009 (*RTV SLO*) v skupnem trajanju cirka 30 minut. Za izjemo slovenskega vzorca, kjer sta analizirani govorniki ženskega spola, so govorniki ostalih obravnavanih odlomkov moškega spola. Zaradi te demografske nehomogenosti vzorca in ker sta raziskovalca pri analizi slovenskega gradiva razpolagala le s transkripcijo besedil, kjer ločila niso bila označena – za kar ugotovljeno podobno povprečno trajanje PrP pri analiziranih voditeljicah nista mogla preveriti v povezavi z njihovim položajem v povedi – je treba opozarjati na določeno nezanesljivost podatkov, ki se nanašajo na slovenščino (Giannini 2013).

⁶ Gl op. 5.

⁷ V članku predstavljamo le podatke, ki se nanašajo na diahrono primerjavo. Vzorec, katerega analiza je bila opravljena v doktorski disertaciji in ki smo ga poimenovali Kotvig (korpus TV informativnega govora), je po obsegu večji (Scuteri 2017).

eksperimentalno-perceptivno metodo. Po opravljeni transkripciji in segmentaciji govornega gradiva smo v vzorcu izbranih oddaj za vsakega govorca izračunali:

- število zlogov;
- število foničnih verig (FV) in artikulacijskih sekvenc (AS);
- število PrP in ZP ter
- izmerili relativna trajanja.

Poleg tega smo upoštevali tudi razporeditev in trajanje PrP glede na položaj v povedi ter skupno število povedi v analiziranih besedilih.

Na podlagi tako pridobljenih podatkov smo izračunali naslednje makroprozodične kazalce:

- odstotno trajanje govornega in odstotno trajanje tišine;
- HA, dana iz razmerja med številom zlogov in trajanjem AS (v zlogih/sekundo);
- HG, dana iz razmerja med številom zlogov in celotnim trajanjem izjave (v zl/s);
- T, dana iz razmerja med številom zlogov in številom FV (zl/FV) ter
- koeficient zgoščenosti besedila (KZ),⁸ dan iz razmerja med številom FV in številom povedi (FV/Pv).

4 Rezultati in razprava

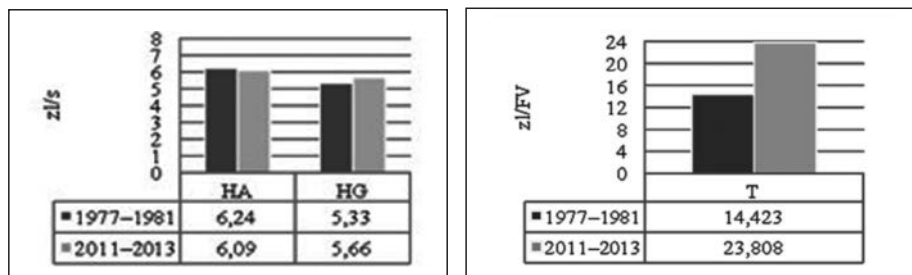
Diahrona analiza je pokazala, da voditelji in novinarji v primerjavi s preteklimi govorniki, v sodobnih oddajah predstavljajo:

- rahlo nižjo oziroma stabilno HA;
- občutno manjše odstotno trajanje tišine;
- rahlo višjo HG;
- delno spremenjeno rabo PrP ter manjše število, a daljše FV in izrazito višjo T.

Kot razvidno v grafu 1, kjer so navedeni podatki o povprečnih vrednostih HA, HG in T v analiziranih oddajah, je hitrost artikulacije med obravnavanima obdobjema stabilna. Podobnost vrednosti HA potrjuje, da po eni strani ostaja HA pod enakimi pogoji – tj. po načinu govorne interpretacije in tipologiji govorcev enaka zvrst govora (*branje novic in drugih novinarskih prispevkov* Tivadar 2011: 493) – v istem jezikovnem sistemu v času stabilna, po drugi pa da je (bila) kakovost artikulacije v slovenskih TV informativnih oddajah v obeh obdobjih visoka, saj tako v preteklih kot v sodobnih

⁸ S terminom opredeljujemo razmerje med številom povedi in številom FV, s čimer je možno kvantificirati, koliko FV govorniki v povprečju uporabljajo pri izgovaranju povedi. Vrednost pri tem izraža tudi stopnjo zapletenosti stavka, saj povedi, ki sestojijo iz več prirednih ali podrednih stavkov, zasedajo več FV. Nizki KZ kaže tako na manjšo stopnjo zapletenosti povedi oz. na višjo stopnjo zgoščenosti govorničevega upovedovanja, višji pa nasprotno na manjšo zgoščenost in višjo zapletenost povedi oziroma, da posamezna poved sestoji v povprečju iz več podrednih in prirednih stavkov.

oddajah analizirani govorniki besedila berejo s HA, ki je malenkostno nad »naravno«, intrinzično HA slovenščine.⁹

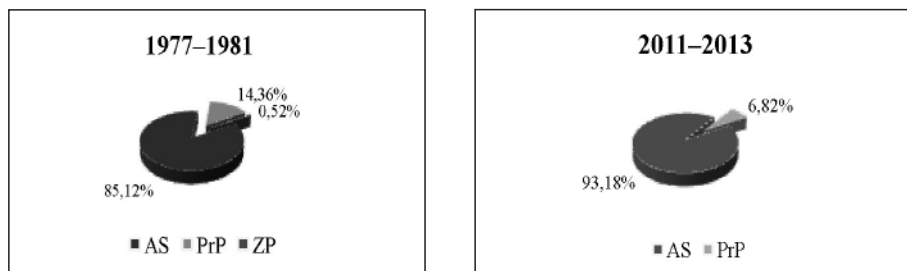

Graf 1: Primerjava povprečnih vrednosti HA, HG in T v obravnavanih obdobjih.

Prizadevanje, da bi (raznoliko) ciljno publiko z vsakdanjimi novicami in podrobnostmi seznanili na jasn in nedvoumen način, da bi bilo sporočilo široko dojeto, s pravorečnega vidika TV poklicnim govornikom narekuje namreč kakovostno – razločno – artikulacijo. Artikulacijska gesta, v kateri so (bili) TV voditelji in novinarji bolj ali manj izpopolnjeno urjeni v času njihovega govornega usposabljanja, je tako *skrbna*, saj načeloma TV informativni govorniki artikulacijski cilj (ang. *articulatory target*) dosežejo za vsak posamezen segment, ki ga izgovarjajo. Pri tem se je za govornike iz preteklosti izkazalo, da je zanje tipična rahla redukcija artikulacijske geste oz. rahlo višja HA, kar je povezano s krajšim povprečnim zlogovnim trajanjem, ki ga ti predstavljajo. Ugotovljena, sicer skromna, variacija med obdobjema v vrednosti HA, nakazuje na sklep, da so šolaniki govorniki v preteklosti nekoliko bolje obvladali govorno tehniko kot njihovi sodobni kolegi, saj so bili sposobni v isti časovni enoti enakovredno skrbno in kakovostno artikulirati več zlogov oziroma doseči artikulacijske cilje v krajšem času.

Potreba po hitrem podajanju informacij, kot poudarja Strangertova (1993 po Vitagliano 2008: 322–23) vpliva na to, da se v branem govoru poklicnih govornikov oz. v TV novinarskih besedilih premori na splošno manj pogosto pojavljajo. Da je govor na podlagi pisne predloge bolj večjih oz. govorno izšolanih govornikov praviloma bolj tekoč in manj prekinjan s (praznimi in zapolnjenimi) premori kot delno ali popolnoma prosti (npr. dialoški) govor tako šolanih in nešolanih govornikov, dokazuje tudi več raziskav govornega jezika. Krajše trajanje in pogostnost PrP ter zelo nizek odstotek ZP v TV novinarskem (branem) diskurzu namreč vpliva na to, da je v taki tipologiji govora vrednost HG v povprečju bolj ali manj izrazito višja kot v spontanem govoru. Variacija kazalca HG je namreč tesno povezana z značilnostmi premorov, prisotnih v besedilu: čim se zmanjša ali spremeni odstotek tišine in ZP, tem bolj se višja oziroma variira HG. Občutno zmanjšanje tako pogostnosti kot trajanja PrP, ki je značilno za današnji TV novinarski diskurz oz. govor na globalni ravni, naj bi tako povzročal izrazito pospešitev voditeljeve in novinarjeve HG v sodobnih oddajah, na katero opozarja več avtorjev.

⁹ Vrednost je bila postavljena na podlagi izmeritev, izpeljanih v okviru disertacije, na 5,8 zl/s (Scuteri 2017).

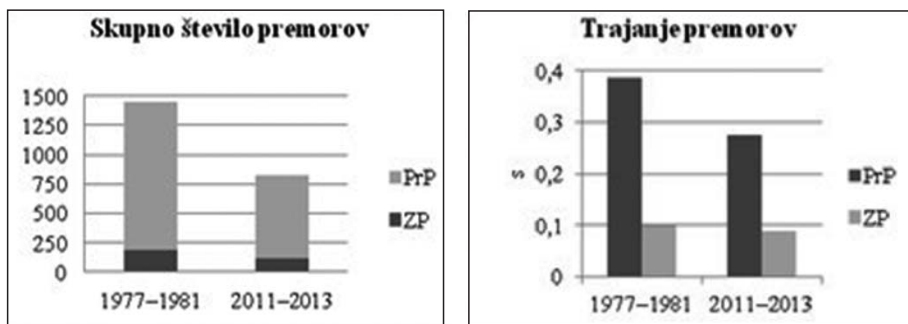
Graf 2: Sestava govora v informativnem govoru, ločena po obravnavanih obdobjih.

Čeprav je primerjava, kot razvidno iz grafa 2, kjer lahko opazujemo sestavo govora oz. odstotno trajanje govorjenega in negovorjenega v analiziranem korpusu, pokazala, da se delež tišine v vzorcu sodobnih oddaj prepolovi – se pravi, da se skupno trajanje PrP zmanjša za več kot 50 odstotkov in je s tega vidika sodobni informativni govor produktivnejši od preteklega, saj sodobni govorniki učinkoviteje uporabijo čas, ki ga imajo na razpolago – temu, v nasprotju s predvidevanji, ne sledi relevantna pospešitev hitrosti govora. HG preteklih govorcev je namreč 5,3 zl/s, sodobnih pa 5,6 zl/s – razlika med vrednostma je torej manjša od zloga na sekundo.¹⁰

Na prvi posluš se z ritmičnega vidika diskurz sodobnih in preteklih novinarjev in voditeljev dokaj razlikuje. Ugotovljen empirični podatek vendar perceptivne impresije, da zveni govor sodobnih dnevnikov v primerjavi s preteklim bistveno hitrejši, ne potrjuje. Zakaj je kljub perceptivnemu občutku pospešenega tempa obseg variacije HG v sodobnih dnevnikih tako skromen? Za razlago ugotovljenega empiričnega podatka variacije in hkrati perceptivnega občutka smo podrobneje preučili PrP in FV, prisotne v našem korpusu, saj na variacijo HG v primeru branega govora najbolj vplivata značilnosti prav omenjenih govornih enot, medtem ko je vpliv ZP blažji, saj se tovrstni premori praviloma v branem TV novinarskem govoru pojavljajo v zelo nizkem odstotku. Da bi odgovorili na postavljeno vprašanje, smo podrobneje analizirali pogostnost in povprečno trajanje PrP v povezavi s položajem v povedi.

Kot je razvidno iz grafa 3, kjer so navedeni podatki o skupnem številu in povprečnem trajanju PrP in ZP, prisotnih v korpusu, sta se tako pogostnost kot povprečno trajanje PrP med obdobjema spremenila. Govor sodobnih govorcev manj pogosto prekinjajo tako PrP kot ZP; njihovo povprečno trajanje pa je v sodobnih oddajah nekoliko krajše kot v preteklih. Povečanje časa, ki ga govorniki namenijo govorjenemu deležu, sodobni slovenski govorniki dosežejo torej prav tako kot njihovi tuji kolegi (Giannini, Pettorino 2010) z ustvarjanjem krajših in manj pogostih PrP.

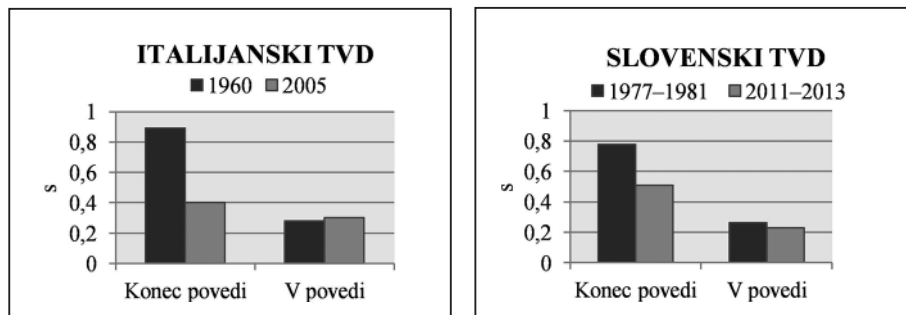
¹⁰ Pri tem je zanimiv podatek, da se obe vrednosti nahajata v razponu med 5–6 zlogov na sekundo, ki je opredeljen kot (sedanja) običajna hitrost slovenskih RTV bralcev in voditeljev (Tivadar 2014).

Graf 3: Skupno število in povprečno trajanje premorov, ločeno po obravnavanih obdobjih.

Analiza je torej pokazala, da usklajeno z vzorcem, ugotovljenim v okviru diahronih primerjav ritmično-prozodičnih značilnosti italijanskega, kanadskega, angleškega in japonskega TV novinarskega diskurza (Giannini, Pettorino 2010), tudi sodobni slovenski voditelji in novinarji ne govorijo samo z manj pogostimi PrP, temveč tudi s krajšimi. Težnja po odpravljanju in krajšanju PrP pa v nasprotju s pričakovanji in ugotovitvami že opravljenih raziskav ne vodi k standardizaciji njihovega trajanja. Analiza premorov glede na položaj v povedi je namreč pokazala, da globalna težnja po niveliranju trajanja PrP v sodobnem TV govoru, o kateri govorita Giannini in Pettorino (2010), za slovenske TVD ne drži. Izkazalo se je namreč, da se slovenski govorniki pravzaprav vedejo drugače kot njihovi tuji kolegi: razloček med dvema tipologijama premorov – dolgimi in kratkimi – je namreč prisoten tako v preteklih kot v sodobnih dnevnikih.

Z namenom ponazoritve ugotovljene »drugačnosti« slovenskih medijskih govorcev pri rabi premorov smo pridobljene podatke o trajanju PrP glede na položaj v povedi primerjali z izidi podobne raziskave, ki jo je Gianninijeva opravila o praznih prekinitev v vzorcu sodobnih in preteklih italijanskih TVD (Giannini 2008).

Graf 4: Povprečno trajanje PrP ob koncu povedi in v povedi v italijanskih (prirejeno po Giannini 2008) in slovenskih dnevnikih.

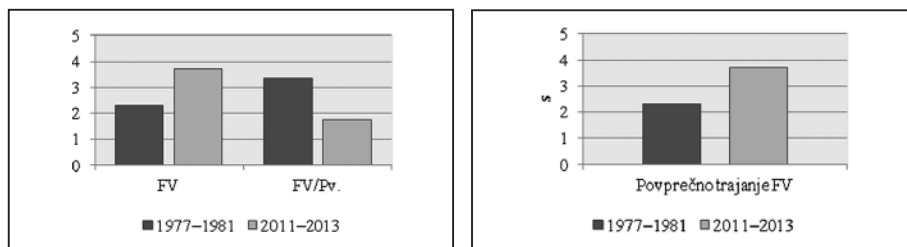
Kot razvidno iz grafa 4 je v preteklih italijanskih TVD dolžina premorov na koncu povedi trikrat daljša kot znotraj povedi, medtem ko postane razlika v sodobnih nerelevantna. Glede PrP predstavlja tako informativna TV italijanščina preteklih dnevnikov

v primerjavi s sodobnejšo popolnoma različne značilnosti. V slovenskem primeru so PrP, ki jih govorci ustvarjajo v povedi, kot pričakovano krajši od premorov ob koncu povedi v obeh obdobjih. Kot kaže graf 4 pa se razlika v trajanju premorov glede na položaj v povedi ne pojavi samo v preteklih dnevnikih, ampak tudi, sicer v manjši meri, v sodobnih informativnih oddajah. Dolžina premorov ob koncu povedi je namreč v vzorcu preteklih oddaj približno trikrat daljša kot znotraj povedi, v sodobnih pa se razmerje rahlo spremeni in so premori ob koncu povedi »le« dvakrat daljši kot znotraj povedi. V slovenščini torej za razliko od italijanščine ne pride do standardizacije v trajanju premorov. Sodobni slovenski govorci namreč prav kot njihovi pretekli kolegi ohranijo alternacijo kratkih in dolgih praznih prekinitev, ki (je) opravljaja(la) funkcijo ločevanja močnih skladenjskih mej od šibkih, in premorov ne razporejajo sistematično po fiziološkem načelu oz. le iz dihalne potrebe (ohranjanje skladenjske členitve besedila s premori). Analiza je pokazala, da se v sodobnih dnevnikih prepolovitev časa, ki ga govorci namenijo PrP, zgodi pretežno na račun prekinitev v povedi, medtem ko se daljši premori pogosteje pojavljajo kot v preteklih oddajah. Ugotovljeno pogostejše pojavljanje daljših premorov v sodobnih oddajah je po eni strani povezano z njihovo večjo segmentacijo (spremenjena zgradba voditeljskih segmentov in novinarskih prispevkov), po drugi strani pa z ohranjanjem členitve DIO v podsegmente s t. i. prehodnimi premori.¹¹

Ugotovitev, da tako pretekli kot sodobni voditelji in novinarji svojega govornega toka ne prekinjejo le ob dihalni potrebi, ampak upoštevajo tudi skladenjsko strukturo besedila (ohranjena alternacija) in z daljšimi PrP prehodnega tipa poudarjajo prehode med novicami (členitev DIO s premori), pojasnjuje tudi, zakaj je obseg pospešitve HG med obdobjema skromnejši od pričakovanega. Zmanjšanje pogostnosti kratkih premorov med povedjo se namreč v sodobnih DIO uravnoveša z večjo pogostnostjo dolgih prehodnih premorov med tematskima sklopoma in ob menjavi govorca. Prav zaradi tega uravnovešanja se sicer relevanten upad v deležu tišine ne prevede v izrazito pospešitev HG.

Tendencia po odpravljanju kratkih premorov znotraj povedi, ki smo jo zaznali pri govoru sodobnih govorcev, vendarle kaže na spremembe med obdobjema v strategiji TV poročanja oz. da se je z vidika členitve besedila s premori stil upovedovanja novic spremenil. Redčenje PrP znotraj povedi v sodobnih oddajah spremlja namreč podaljševanje FV. Sodobni govorci torej z zalogo zraku, ki so si jo pridobili skupno gledano v povprečju s krajšimi in manj pogostimi premori, besedilo berejo z daljšimi FV (gl. Graf 5). S podaljševanjem FV se poveča povprečno število zlogov na FV, kar pomeni, da na FV sodobni govorci prenašajo več podatkov, več informacij, za kar je T v vzorcu sodobnih oddaj izrazito višja kot v vzorcu preteklih (gl. Graf 1).

¹¹ S terminom »prehodni premor« opredeljujemo tiste prazne (razmeroma dolge) premore, ki se v voditeljskih segmentih v sklopu istega govornega odlomka – tj. celotno govorno sekvenco istega govorca v okviru DIO – nahajajo ob spremembi teme ali se v oddaji pojavljajo med dvema govornima odlomkoma ob spremembi govorca. S perceptivnega vidika poudarjajo določene dele govora oziroma v DIO ločujejo tematske sklope ter govorne odlomke različnih televizijskih oz. zunanjih govorcev. Z drugimi besedami razmejujejo raznorazne vsebine in segmente, ki jih oddaja vsebuje, kar naj bi prispevalo k njeni lažji recepciji, razumevanju in dekodiranju. (Laban 2007, 63).

Graf 5: Število in povprečno trajanje FV in KZ v korpusu, ločeno po obdobjih.

Sodobni govorniki pri branju svojih besedil uporabljajo sicer manjše število FV, a večje število povedi – za izgovorjavo večjega števila povedi torej uporabijo manj FV, kar potrjuje tudi KZ, katerega vrednost se v sodobnih oddajah prepolovi (gl. Graf 5). Objavevredni dogodki so torej danes ubesedeni v krajših, bolj zgoščenih povedih – čas, namenjen posamezni novici, je danes krajši kot nekoč, vsebina je posredovana v sintetičnih povedih, ki zajemajo od ene do največ tri FV; v vzorcu socialističnih oddaj pa posamezno poved praviloma tvori več krajših FV. Čeprav je ubesedovanje dogodka v bolj ali manj večstavčnih povedih seveda odvisno tudi od količine podatkov ter navezadnje od avtorjevega osebnega stila upovedovanja, je sicer analiza pokazala, da je težnja razvidna iz vseh obravnavanih besedil, zajetih v korpusu. Večje število stavkov oz. povedi in s tem večja pogostnost dolgih (ob pikah) in prehodnih PrP je povezano tudi s spremenjeno zgradbo DIO in novinarskih prispevkov, ki zaradi tehnološkega napredka in razvoja novinarskega diskurza predstavljajo izrazito večjo polifonijo glasov.¹²

Razpravo o rezultatih diahrona primerjave TV informativnih oddaj končujemo z obravnavo ZP, katerih prisotnost v TV informativnem – branem – govoru je pravzaprav anomalija. Tako v govoru preteklih kot sodobnih voditeljev in novinarjev smo zaznali, da se namreč, sicer v nizkem deležu, pojavljajo tudi zapolnjene prekinitve. Ob izraziti individualni variabilnosti pri rabi ZP (individualna dimenzija ZP), smo v korpusu ugotovili, da se zapolnjene prekinitve v branem govoru najverjetneje pojavljajo tudi zaradi okoliščin nastanka in izvajanja branega besedila (voditeljsko branje v živo oz. novinarsko predhodno sinhroniziranje tona s sliko; časovne omejitve, ki vodijo do t. i. branja *prima vista*) ter TV tehnoloških zmogljivosti (uporaba TV-bralnika¹³) – vzporedna analiza slikovno-zvočnega izvirnega gradiva in transkribiranega ter označenega besedila je namreč pokazala, da se v preteklih voditeljskih segmentih večina fenomenov

¹² Termin opredeljuje zunanje glasove npr. očitvecev in mimoidočih, politikov in strokovnjakov, prisotnih v voditeljskih segmentih in novinarskih prispevkih, ki v obliki tonskih izsekov ali TV izjav prekinjejo govorni tok televizijskih govorcev.

¹³ Izraz *TV-bralnik* Tivadar (2012: 592) uvaja namesto žargonskega termina *trotl boben*, tj. naprava TelePrompter, pritrjena pred objektiv kamere, tako da govorec (voditelj dnevnoinformativne oddaje) lahko bere svoje besedilo z odsevne plošče pred objektivom. TV-bralnik je zagotovo med najpomembnejšimi novostmi televizijskega novinarskega diskurza, saj voditeljem v studiu omogoča, da nas pri poročanju o dnevnih dogodkih gledajo ves čas v oči. S tem voditelji simulirajo očesni kontakt in tako dialog z virtualnimi, namišljenimi gledalci, obenem pa krepijo gledalčev občutek soudeležbe v TV novinarskem diskurzu (Laban 2007: 74). Voditelji iz obdobja 1977–1981 te naprave še niso izkoriščali, saj dokaj očitno berejo iz listov, ki jih imajo pred sabo na mizi.

obotavljanja pojavi ob voditeljskih »pogledih dol«, z zaslona na liste, in obratno, ob voditeljskih »pogledih gor«.

5 Sklep

Za razliko globalne težnje, ugotovljene v okviru diahronih raziskav TV govora drugih jezikovnih sistemov, se je izkazalo, da sodobni slovenski govor ohranja alternacijo dolgih in kratkih premorov, členitev oddaje oz. besedila s prehodnimi premori in težnjo po spoštovanju skladenjskih meja, ki so značilne za pretekle oddaje, zaradi česar je obseg pospešitve HG skromen. Čeprav se že na prvi pogled oz. posluš pretekle in današnje televizijske dnevnoinformativne oddaje zdijo dokaj različne, na podlagi opravljenih meritev lahko sklepamo, da je slovenski TV novinarski govor (javne televizije) z ritmično-prozodičnega vidika za zdaj, kljub širšim družbeno-političnim in medijskim preobrazbam »še« vedno nekje v tranziciji na poti proti modelu, ki naj bi bil prevladujoč v večjih vzhodnih državah (*horror vacui*, vrtoglavi ritem ...) – kar je morda prej prednost kot slabost. Rezultati diahrona primerjave tako kažejo, da se trend hibridizacije sodobnega TV novinarskega diskurza oz. govora ne kaže samo v njegovi narativizaciji, personifikaciji, v nespoštovanju tradicionalne ločevalne norme v interpretativna in informativna besedila ter na verbalno in vizualno dramtizacijo, kot zagovarja Labanova (2007), vendar tudi na makroprozodični ravni, ob hkratni prisotnosti ustaljenega ritmičnega vzorca (členitev oddaje in besedil s prehodnimi in skladenjskimi premori) in novejših teženj (krajšanje PrP, podaljševanje FV, sporočilna zgoščenost).

VIRI IN LITERATURA

- Edoardo BURONI, 2010: La voce del telegiornale. Aspetti prosodici del parlato telegiornalistico italiano in chiave diacronica. *L'italiano televisivo 1976–2006. Atti del Convegno, Milano 15-16 giugno 2009*. Ur. E. Mauroni in M. Piotti. Firenze: Edizioni Accademia della crusca. 387–407.
- Gian Paolo CAPRETTINI, 2002: *La scaltola parlante. L'evoluzione del linguaggio televisivo*. Roma: Editori riuniti.
- Antonella GIANNINI, 2004: Analisi acustica del parlato televisivo. *Misura dei parametri, aspetti tecnologici ed implicazioni nei modelli linguistici. I Convegno nazionale dell'Associazione italiana di Scienze della voce (AISV)*. Ur. P. Cosi. Torriana: EDK Editore. 49–61.
- , 2006: *Predavanje pri predmetu Fonetika sperimentale/Eksperimentalna fonetika, 10. 2. 2006*. Napoli: Università degli studi di Napoli »L'Orientale«, Facoltà di Lettere e Filosofia.
- , 2008: I silenzi del telegiornale. *La comunicazione parlata I. Atti del Convegno Internazionale*. Ur. M. Pettorino idr. Napoli: Liguori. 97–108.
- , 2010: Uno sguardo al ritmo e alla prosodia. *Oriente, Occidente e dintorni...: scritti in onore di Adolfo Tamburello*. Ur. F. Mazzei idr. Napoli: Il Torcoliere Officine Grafico-Editoriali d'Ateneo. Università degli studi di Napoli »L'Orientale«. 1227–39.
- , 2013: Pogovor avtorice z A. Giannini z dne 13. 7. 2013.

- Antonella GIANNINI, Massimo PETTORINO, 2010: Il parlato dei mass media: analisi multilingue del parlato dei telegiornali. *Comunicazione parlata 3. Atti del congresso internazionale GSCP. (Napoli, 23–25 febbraio 2009). Volume II*. Ur. M. Pettorino idr. Napoli: Università degli studi di Napoli »L'Orientale«. 71–83.
- , 2011: L'italiano e lo sloveno a confronto. Indagine preliminare sul piano ritmico prosodico. *I 90 anni dello sloveno a Napoli. Atti del convegno*. Ur. A. Žabjek idr. Napoli: Il Torcoliere Officine Grafico-Editoriali d'Ateneo. Università degli studi di Napoli »L'Orientale«. 41–56.
- Frieda GOLDMAN-EISLER, 1968: *Psycholinguistics: Experiments in Spontaneous Speech*. London, New York: Academic Press.
- François GROSJEAN, Alain DESCHAMPS, 1972: Analyse des variables temporelles du français spontané. *Phonetica* 26/3. 129–56.
- , 1975: Analyse contrastive des variables temporelles de l'anglais et du français: vitesse de parole et variables composantes, phénomènes d'hésitation. *PHONETICA* 31/3–4. 144–84.
- Damir HORGA, Vesna POŽGAJ HADŽI, Marko LIKER, 2012: Vremenski parametri govora. *Izazovi kontrastivne lingvistike*. Ur. V. Požgaj Hadži idr. Ljubljana: FF. 114–25.
- Damir HORGA, Vesna POŽGAJ HADŽI, Tatjana BALAŽIC BULC, 2012: Speech fluency: a result of oral language proficiency? *Linguistica* 52/1. 87–100.
- Vladimir HOZJAN, Zdravko KAČIČ in Daniel AMBRUŠ ČEH, 2000: Analiza prozodičnih značilnik emocionalnega govora. *Jezikovne tehnologije: Zbornik konference/Language Technologies: proceedings of the conference Information Society*. Ur. T. Erjavec in J. Gros. Ljubljana: IJS. 31–4.
- Damjan HUBER, 2013: *Poudarek in pavza v standardnem slovenskem govoru: Doktorska disertacija*. Ljubljana: FF.
- Vesna LABAN, 2007: *Televizijsko novinarstvo: Hibridizacija žanrov in stilov*. Ljubljana: FDV.
- Katarina PODBEVŠEK, 2006: *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.
- Lucia GAJA SCUTERI, 2005/2006: *Esperimento contrastivo tra lo sloveno e l'italiano a livello ritmico-prosodico: Seminario*. Napoli: Università degli studi di Napoli »L'Orientale«, Facoltà di Lettere e Filosofia.
- , 2011a: *La lingua slovena: confronto diacronico del parlato televisivo: Magistralo delo*. Napoli: Università degli studi di Napoli »L'Orientale«, Facoltà di Lettere e Filosofia.
- , 2011b: Slovenski jezik: diahronična primerjava televizijskega govora politikov in novinarjev. *Škrabčevi dnevi 7. Zbornik prispevkov s simpozija 2011*. Ur. F. Marušič in R. Žaucer. Nova Gorica: Univerza v Novi Gorici. 76–87.
- , 2017: *Razvoj slovenskega televizijskega jezika od osemdesetih let do danes v luči diahrono primerjave vzorčnih dnevnoinformativnih oddaj: Doktorska disertacija*. Koper: UP, FHŠ.
- Patrizia SORIANELLO, 2014: *Prosodia. Modelli e ricerca empirica*. Roma: Carrocci editore.
- Marko STABEJ in Primož VITEZ, 2000: KGB (korpus govornih besedil) v slovenščini. *Jezikovne tehnologije: zbornik konference/Language Technologies: Proceedings of the conference Information Society*. Ur. T. Erjavec in J. Gros. Ljubljana: IJS. 79–81.

- Hotimir TIVADAR, 2003: *Govorjena podoba slovenskega knjižnega jezika – pravorečni vidik*: Magistrsko delo. Ljubljana, Praga: FF.
- , 2008: *Kakovost in trajanje samoglasnikov v govorenem knjižnem jeziku*: Doktorska disertacija. Ljubljana, Praga: FF.
- , 2009: *Napovedovalska delavnica*. Ljubljana: Izobraževalno središče RTV.
- , 2010: Gradivna utemeljenost opisa slovenskega govorenega (knjižnega) jezika. *Izzivi sodobnega jezikoslovja*. Ur. V. Gorjanc in A. Žele. Ljubljana: FF. 53–62.
- , 2011: Vzpostavitev razmerij med govorom in branjem, recitacijo in igranjem. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ur. S. Kranjc. Ljubljana: FF (Obdobja, 30). 489–95.
- , 2012: Nove usmeritve pri raziskavah govora s pogledom v preteklost. *Slavistična revija* 60/4. 587–601.
- , 2014: *Hitrost govora v slovenskih govorenih TV-reklamah*. Bratislava: Predavanje na univerzi v Bratislavi.
- , 2017: Speech rate in Phonetic-phonological analysis of public speech (using the example of political and media speech). *Jazykovedný časopis* 68/1. 37–56.
- Ilaria VITAGLIANO, 2008: Il parlato dei telegiornali: voce maschile e voce femminile. *La comunicazione parlata I. Atti del Convegno Internazionale*. Ur. M. Pettorino idr. Napoli: Liguori. 319–33.
- Primož VITEZ, 1999: Od idealnih jezikovnih struktur k strategiji realnega govora. *Slavistična revija* 47/1. 23–48.
- Jerica VOGEL, 2004: Nekateri vidiki zvrstnosti govorenega besedila s stališča poslušalca. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti Metode in zvrsti*. Ur. E. Kržišnik. Ljubljana: FF (Obdobja, 22). 453–66.

SUMMARY

Relatively recent findings of diachronic research indicate that contemporary TV newscasts, regardless of the language system, tend to show a remarkable acceleration of the speech rate (SR) due to a significant reduction and standardization of the silent pauses produced during the broadcasts. Results from a diachronic analysis of a corpus of Slovene newscasts suggest this global trend does not apply for contemporary Slovene informative discourse on TV. Alongside new tendencies, such as the reduction of silent pauses both in length and number and the lengthening of speech chains in contemporary Slovene newscasts, some rhythmical features, typical of the past, socialist, informative broadcasts persist (segmentation of the broadcast with crossing and silent grammatical pauses), causing a less marked acceleration of the SR.